

Jůva, Vladimír

In memoriam Otokara Chlupa

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. I, Řada pedagogicko-psychologická. 1966, vol. 15, iss. 11, pp. [111]-112

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/112913>

Access Date: 29. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ZPRÁVY

IN MEMORIAM OTOKARA CHLUPA

14. května 1965 zemřel v Praze ve věku téměř devadesáti let významný představitel československé pedagogiky akademik Otokar Chlup. Jeho jméno je těsně spjato s filosofickou fakultou University J. E. Purkyně v Brně, na níž vybudoval a po léta vedl katedru pedagogiky a organizoval významné centrum teoretické práce v oboru pedagogických věd.

Otokar Chlup se narodil 30. srpna 1875 v Boskovicích. Studoval učitelství jazyků a působil nejprve jako středoškolský profesor. V roce 1920 se habilitoval pro obor pedagogiky a roku 1922 se stal profesorem pedagogiky na filosofické fakultě brněnské university. Za léta svého působení na této fakultě vytvořil pevnou tradici vysokoškolských pedagogických studií a odchoval generace středoškolských učitelů i odborníků v pedagogice. Od roku 1927 počíná v Brně vydávat pedagogický časopis *Nové školy*, který zasvěceně a kriticky informoval o současném světovém pedagogickém dění, o nových koncepcích i směrech výchovy a vzdělání.

V Brně pracoval Otokar Chlup až do roku 1948, kdy přechází na nově budovanou pedagogickou fakultu Karlovy university do Prahy a stává se jejím prvním děkanem a vedoucím katedry pedagogiky. V roce 1952 je jmenován akademikem Československé akademie věd a na půdě akademie vytváří kabinet pedagogiky, který byl v roce 1957 přeměněn na Pedagogický ústav Jana Amose Komenského CSAV, jehož byl ředitelem. Významná byla i jeho pomoc Výzkumnému ústavu pedagogickému v Praze, v němž po léta předsedal vědecké radě a vedl četné výzkumné práce, i jeho práce na katedře pedagogiky na filosofické fakultě Karlovy university. Ani v době pražského působení nekončí však Chlupův vztah k Univerzitě J. E. Purkyně v Brně, se kterou dále spolupracuje jako externí učitel a již je nápomocen při výchově odborníků a vědeckých pracovníků v pedagogice.

Zivotní dílo akademika Chlupa je neobyčejně rozsáhlé. Jeho syntetický přístup k pedagogické problematice se odráží v tom, že jeho práce postihují teorii výchovy a vyučování na všech stupních škol od školy mateřské až po školu vysokou i nejrozmanitější aspekty výchovné problematiky — filosofické, biologicko-psychologické i sociologické. V jeho bohatém díle se setkáváme s pracemi z pedagogické psychologie („Paměť“, „Výzkum duševních procesů u dětí méně schopných“), z dějin pedagogiky a z kmenologie („Vývoj pedagogických idejí v novém věku“, „Třicet let bojů o českou pokrokovou pedagogiku“, „Jan Amos Komenský“), s pracemi ze systematické pedagogiky a didaktiky („Pedagogika“, „Středoškolská didaktika“) i s dílčími studii, které citlivě reagovaly na aktuální pedagogické problémy doby (na příklad „O školu měšťanskou“ z roku 1931 nebo „Několik statí k základnímu učivu“ z roku 1958). Za předmnichovské republiky se Otokar Chlup podílel aktivně i na třídílné „Pedagogické encyklopedii“ a v posledních letech vedl pracovní kolektiv vysokoškolské učebnice obecné pedagogiky („Pedagogika“ z roku 1963). Z jeho díla byly vydány dva rozsáhlé výběry („K základním otázkám pedagogiky“ v roce 1957 a „K psychologickým základům výchovy a vyučování“ v roce 1959), které jsou dokladem aktuálnosti jeho starších pedagogických koncepcí a idejí.

Chlupova snaha o syntézu a jednotné chápání celého pedagogického procesu od nejútlejšího věku až po dospělost a současně jeho úsilí odpovídat na naléhavé pedagogické problémy jsou charakteristickými znaky jeho vědeckého i lidského profilu. Již v předmnichovské republice se jako člen komunistické strany aktivně podílel na boji o demokratizaci československého školství. Po osvobození stojí mezi předními budovateli nového systému výchovy a vzdělání v Československu a nezištně dává k dispozici své rozsáhlé pedagogické zkušenosti. Chlupova idea „syntetické výchovy“, kterou rozpracovává již po první světové válce, připravila půdu pro koncepci všestranné výchovy mládeže v socialistické společnosti. Jeho

rozhodný postoj proti jednostrannému pedagogickému intelektualismu, proti didaktickému materialismu a proti nejrozmanitějším formám utilitarismu ve výchově je aktuální i v současné pedagogické situaci. Pro jeho úsilí o harmonizaci složek výchovy v pedagogickém procesu je přímo příznačné, že v době maximálního zaměření naší pedagogické praxe na problémy polytechnizace vzdělání vystupuje v roce 1956 s programovou statí „O estetické výchově“. Typickým rysem jeho přístupu k pedagogické problematice byl i stálý důraz na obsahovou stránku výchovy a vzdělání a kritičnost k tendencím zužovat pedagogickou teorii pouze na otázky metod vyučování a výchovy.

Dílo akademika Chlupa organicky navázalo na národní tradice české pedagogiky, na linii reprezentovanou Janem Amosem Komenským, obrozeneckou pedagogikou, Gustavem Adolfem Lindnerem a Otakarem Kádnerem. Jeho teoretické práce i neúnavná praktická a organizátorská pedagogická činnost došly oprávněně mnohonásobného uznání. Otakar Chlup byl nositelem Řádu republiky, zlaté plakety za zásluhy o vědu a lidstvo, prvním nositelem medaile Jana Ámose Komenského, medaile Konstantina Dmitrijeviče Ušinského, čestným doktorem berlínské Humboldtovy university, čestným členem Československé pedagogické společnosti a členem mnoha zahraničních institucí a společností. V akademiku Otokaru Chlupovi ztrácí česká pedagogická věda jednu z vedoucích postav, která položila významné základy ke koncepci socialistické výchovy v Československu.

Vladimír Jůva

Z činnosti Moravské pobočky Československé psychologické společnosti při ČSAV v Brně.

Moravská pobočka Čs. psychologické společnosti v Brně uskutečnila v r. 1964 dvě pracovní konference.

První pracovní konference byla konána ve spolupráci s katedrou psychologie filosofické fakulty University J. Ev. Purkyně v Brně, a to ve dnech 21.—22. II. 1964. Program byl tematicky zaměřen na *problematiku psychoterapeutických metod ve výchově*. Východiskem pro diskusi byly tyto referáty: *Psychoterapie a výchova* (R. Konečný), *Pokus o jednotný přístup k psychoterapeutickému a výchovnému procesu* (H. Široký), *Psychologické metody ve školské skupinové práci* (J. Směja). 22. II. 1964 byl program věnován některým otázkám dalšího rozvoje psychologie v socialistické společenské praxi v ČSSR. Předneseny byly následující referáty: 1. *Psychologie v praxi; stav u nás, příčiny nedostatečného rozvoje, perspektivy pro další léta — se zvláštním zřetelem k situaci na Moravě* (B. Bárta); 2. *Možnosti a zásady perspektivního rozvoje psychologie v československém zdravotnictví* (R. Konečný); 3. *Podmínky a koncepce uplatnění psychologie práce v čs. průmyslu* (M. Albrecht); 4. *K otázce zajištění výuky psychologie na průmyslových školách* (B. Chalupa); 5. *Problémy a perspektivy psychologické péče o mladistvé delikventy v ČSSR* (M. Balaščík); 6. *Psychologické problémy v péči o děti do tří let, současný stav a potřeba psychologů na tomto úseku* (V. Bartošová, J. Hájková, O. Skalková); 7. *Psychologové a vojenská služba* (M. Jonáš). Jednání poskytlo bohaté materiály k vypracování návrhu na dokument ÚV KSČ o psychologii.

Druhá pracovní konference byla zorganizována ve spolupráci s oddělením klinické psychologie při katedře psychologie filosofické fakulty UJEP v Brně. První den (11. XII. 1964) byl tematicky zaměřen na současný výzkum ve zdravotnické psychologii na Moravě. Druhý den (12. XII. 1964) byl tematicky zaměřen na otázky posudkové práce psychologů. K předneseným referátům a jednomu promítnutému filmu byla po oba dny velmi živá a prospěšná diskuse. Zejména v otázkách posudkové práce psychologů došlo ke sblížení stanovisek psychiatrů a psychologů ve prospěch přiznání významu psychologického vyšetření pro posudkovou práci psychiatrů a ve prospěch práva na samostatnou posudkovou práci psychologů.

Program pro oba dny druhé pracovní konference byl následující: *Problematika psychologického výzkumu ve Výzkumném ústavu pediatrickém* (J. Švancara); *Mimointelektové faktory školního neprospěchu* (M. Konečná); *Rozdíl v emocionální dráždivosti dětí astmatiků a zdravých* (B. Bárta, H. Ludvíková); *Psychologický výzkum na chirurgických pracovištích* (B. Janík); *Problém motivace mladistvých sebevraždkyň* (S. Říkovský, H. Široký); *Osobní rovnice, sociogram a záznamy v dekursech u středně zdravotních pracovníků* (H. Široký, L. Horáková); *Brněnský osobnostní dotazník horizontální* (S. Kratochvíl); *Vliv neuro-psychické labilita na tvorbu postojů k novým životním situacím* (B. Bárta, B. Bartošová); *Technické faktory při kresbě duševně nemocných* (M. Strnad, H. Široký); *Výzkum působení filmu na depresivní a schizofrenní pacienty* (H. Široký, L. Dopitová); *Psychodráma — film* (režisér J. Zachar, dramaturg M. Kubík, odborný poradce H. Široký); *Psychologické posudky z hlediska právního* (K. Hradecký); *Úloha psychologických posudků v traumatologii* (B. Janík); *Spolu-*